

економічною наукою та практикою на державному рівні ще не сформовано дієвий організаційно-економічний механізм інвестування в аграрній сфері АПК, який би мобілізував усі можливості для забезпечення інтенсивного розвитку сільського господарства, і завдяки чому виникли б умови для ефективного залучення інвестицій, де основною складовою повинні стати саме вітчизняні інвестиції, разом з якими, у разі здійснення успішної інвестиційної політики, в Україну прийдуть і іноземні інвестори.

ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ СУТНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

***АНДРІЄВСЬКИЙ Д.Й.,* ЗДОБУВАЧ,
АКАДЕМІЯ МУНІЦИПАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ***

В дискусіях про вдосконалення економічної політики перехідного періоду, про поглиблення перетворень центральною стала ідея посилення регулювальної ролі держави в економіці. В цілому, ефективна державна промислова політика особливо важлива у наш час – в період підйому економіки і становлення в країні ринкової економіки. Це обумовлено необхідністю чіткого визначення цілей і напрямів структурної перебудови промисловості, підвищення ефективності роботи як окремих галузей, так і кожного підприємства, формування такої нормативно-правової бази господарювання, яка б забезпечувала підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. У зв'язку з цим ключове завдання науки – обґрунтувати розгорнену і нюансовану концепцію державного регулювання в умовах ринкової трансформації економіки.

Аналіз міжнародного досвіду дає змогу дійти важливого висновку: без чітко сформульованої, адаптованої до українських реальностей (зокрема інституційних) державної промислової політики неможлива стабільність економічного зростання країни.

Продумана й цілеспрямована державна промислова політика дає можливість спрямувати процес розвитку реального сектора економіки в русло таких перетворень, які зможуть не тільки забезпечити досягнення країною економічної (а також і політичної) незалежності, а

---

* *Науковий керівник – Корецький М.Х., д.держ.упр., професор*

й зайняти гідне місце серед високорозвинутих країн.

Питання побудови промислової політики є надзвичайно важливими і для розвинутих капіталістичних країн, таких як США: “У нас не буде прогресу, якщо ми не відмовимося від безглуздої ідеї, що будь-яке планування в масштабі країни є наступом на капіталістичну систему. Ця ідея вселяє нам такий страх, що ми залишаємося єдиною розвинутою країною у світі, що не має своєї промислової політики”.

Перш ніж спробувати визначити контури адекватного реаліям сьогоднішньої України варіанта цієї політики, стисло охарактеризуємо основні елементи поняття “промислова політика” та їх системний зв'язок з урахуванням специфіки трансформаційної економіки.

Не дивлячись на досить велику увагу, що приділяється промисловій політиці в науковій літературі, однозначного визначення того, що вона собою являє, немає, що, на наш погляд, далеко не випадково, оскільки цілі і завдання її розробників змінювалися залежно від етапів здійснення ринкових перетворень і закладених у ній концептуальних основ.

Спочатку (у 1992 р.) абсолютно запанували постулати дерегулювання економіки. У той час не було розмов про якість регулювання з боку держави, про механізм його взаємодії з ринком. Польський міністр промисловості в 1989 р. казав: “Найкраща промислова політика – це відсутність такої”. Це була поширена точка зору, оскільки вважалося, що всі процеси переходу здійсняться досить швидко, якщо, з одного боку, дати максимальний розвиток ринковим силам, а з іншої – обмежити роль держави, звівши її до мінімуму.

Але незабаром (вже в кінці 1992 р. і в 1993 р.) під загрозою катастрофічного поглиблення і прискорення виробничого спаду почали вживатися заходи загальної (фронтальної) підтримки промисловості шляхом взаємозаліку заборгованостей підприємств і пільгового кредитування. Саме тоді з'явилися визначення промислової політики, характерні для багатьох офіційних документів. “Головним пріоритетом антикризової програми є створення необхідних умов подолання кризових явищ у соціально-економічній сфері області в цілому, а не окремих конкретних підприємств”. “Промислова політика – система правових, економічних й організаційних заходів органів державної влади Запорізької області, спрямованих на підвищення ефективності роботи промисловості, виходячи із соціально-економічних інтересів області”.

Далі озвучувалася ідея селективної підтримки окремих видів виробництва згідно з визначеними державою пріоритетами.

“Селективне державне втручання з метою реалізації пріоритетів національної структурної політики, що базуються на зрозуміло сформульованих стратегічних цілях, а також на чіткому уявленні про національні конкурентні переваги, – ось повсюдно апробований засіб подолання обмежувачів зростання, пов’язаних з недосконалістю ринкових механізмів. Саме це і становить сенс промислової політики”. Проте кількість “пріоритетів” виявилася надмірною, їх визначення, м’яко кажучи, не було вільне від суб’єктивізму, у зв’язку з цим зросла небезпека галузевого лобізму і тотального “розпорошення” коштів. Ось чому декларації про критерії галузевої селекції поступилися місцем заявам про критерійний принцип відносно вищої ефективності проєктів, їх конкурентоспроможності (у 1994 р. з’явився президентський указ про інвестиційний конкурс проєктів на основі державної експертизи). По розробленій Міністерством економіки України Концепції промислової політики було сформовано визначення, згідно з яким промислова політика є комплексом заходів, здійснюваних державою з метою підвищення ефективності і конкурентоспроможності вітчизняної промисловості й формування її структури, яка б сприяла досягненню цієї мети.

У 1995–1996 рр. панував “макроекономічний підхід”, тобто ставка робилася на фінансову стабілізацію як на необхідну і цілком достатню умову для економічного зростання, поживлення інвестиційної діяльності і широкомасштабного припливу іноземних інвестицій у вітчизняне виробництво. Такий підхід, зокрема, реалізувався у визначенні промислової політики, запропонованому авторами видання “Державне регулювання ринкової економіки”, де промислову політику розуміють як “послідовну організацію у країні робіт щодо створення умов ефективного розвитку і взаємодії державного і приватного секторів економіки, підтримці необхідного рівня виробництва й інвестування, розвитку інфраструктури і людського потенціалу, а також механізму зовнішньої торгівлі з метою кількісного, якісного і структурного вдосконалення вітчизняного виробництва”. Спроби конкретизувати суть промислової політики специфічними завданнями, що вирішуються суспільством на тому або іншому історичному відрізку свого розвитку, на наш погляд, не зовсім виправдані в теоретичному сенсі, оскільки не дають можливості побачити головне, що визначає її суть. У зв’язку з цим спробуємо на базі розглянутих дефініцій визначити те, що лежить в основі промислової політики і сформулювати свою точку зору з цього приводу.